

Öll brot geta verið frumbrot vegna peningabættis

Öll refsiverð brot samkvæmt íslenskum lögum geta verið svokölluð frumbrot vegna peningabættis. Frumbrotið felst í því að fremja brot sem getur leitt af sér ólöglegan ávinning eða annan ágóða og hann er síðan reynt að þvætta. Frumbrot vegna peningabættis geta verið öll brot á almennum hegningarlögum no. 19/1940 en líka refsiverð brot á öðrum lögum þar sem hinn brotlegi hagnast eða nýtur ávinnings með einhverjum hætti.

Má sem dæmi nefna að fjársvik og fjárdráttur eru frumbrot í tengslum við peningabætti en einnig fíkniefnabrot eða spillingarbrott þar sem viðkomandi hefur t.d. hagnast vegna þess að hann þáði mútur. Þetta á líka við um svokölluð erlend mútubrot, sem varða mútur til erlendra opinberra starfsmanna. Skattalagabrot þar sem viðkomandi hagnast vegna undanskota eða skattsvika af öðru tagi teljast líka til frumbrota vegna peningabættis.

Ákvæði um peningabætti og refsingar

Hver sá sem felur uppruna ólöglegs ávinnings, notar hann til fjárfestingar í fyrirtækjarekstri og fasteignum eða nýtir sér hann með öðrum hætti hefur gerst sekur um peningabætti sem er sjálfstætt refsivert brot. Það sama á við ef viðkomandi tekur við peningum eða verðmætum sem hann veit eða má vita að hefur verið aflað með ólöglegum hætti. Peningabætti er leið til að njóta ávaxtanna af glæpum hvort sem ágóðinn fer til einkaneyslu, er færður yfir í löglega starfsemi eða nýttur til frekari brota, svo sem að kaupa fíkniefni til að hagnast enn meira.

Í 264. grein almennra hegningarlaga er fjallað um peningabætti en fyrsta málsgrein ákvæðisins hljóðar svo: „Hver sem tekur við, nýtir eða aflar sér eða öðrum ávinnings af broti á lögum þessum eða af refsiverðu broti á öðrum lögum, eða meðal annars umbreytir slíkum ávinningi, flytur hann, sendir, geymir, aðstoðar við afhendingu hans, leynir honum eða upplýsingum um uppruna hans, eðli, staðsetningu eða ráðstöfun ávinnings skal sæta fangelsi allt að 6 árum.“

Í 2. mgr. 264. gr. er svokallað „sjálfbætti“ gert refsivert, en þar segir að sá sem framið hefur frumbrot og fremur jafnframt brot samkvæmt fyrstu málsgreininni skuli sæta sömu refsingu og þar greinir eða allt að sex ára fangelsi.

Refsing getur orðið fangelsi allt að 12 árum ef ávinningurinn af brotinu er vegna umfangsmikillar dreifingar og sölu á fíkniefnum samkvæmt 173. grein a í almennum hegningarlögum þar sem vísað er til sérlaga á borð við lög um ávana- og fíkniefni. Ef peningabættisbrot er framið af gáleysi varðar það sektum eða fangelsi allt að 6 mánuðum.

Frumbrotið og peningabættið – niðurstaða um sakfellingu

Það er því hægt að sakfella bæði fyrir frumbrotið og peningabættið en dómstólar geta líka komist að mismunandi niðurstöðu um hvort brotið fyrir sig. Sá sem gerist sekur um peningabætti þarf ekki að hafa átt þátt í frumbrotinu og er þá ekki ákærður fyrir það. Dæmi eru einnig um að hinn ákærði hafi verið sýknaður af ákæru um frumbrotið en sakfelldur fyrir peningabætti. Dómara þykir þá ljóst að ágóðinn eða ávinningurinn sem var þvættaður hafi verið illa fenginn þó ákæruvaldinu hafi ekki tekist að sanna nákvæmlega hvers eðlis frumbrotið var. Að sama skapi er mögulegt að sakfella fyrir frumbrotið en sýkna af ákæruliðnum sem snýr að sjálfu peningabættinu.